

Påven Gregorius XI tillskriver ärkebiskopen (Birger Gregersson) i Uppsala samt biskoparna (Tyrgils Johansson) i Strängnäs och (Nils Hermansson) i Linköping. I en tidigare framställning till utfärdarens företrädare påven Urban V till förmån för den framlidna Birgitta från Linköpings stift, änka efter framlidne riddaren Ulf (Gudmarsson) av Ulvåsa, klagjordes att Birgitta önskade fullborda ett kloster till jungfru Marias ära, uppkallat efter samma jungfru, i byn Vadstena i (Linköpings) stift, avsett för sextio nunnor eller systrar, abbedissan inräknad. Detta kloster hade vid denna tid påbörjats med ett kostsamt byggnadsarbete. Birgitta hade även för avsikt att grundlägga och bygga ett annat från detta skilt kloster, avsett för sjuutton bröder, priorn inräknad, samt åtta lekbröder, vilka hade till uppgift att betjäna de förstnämnda bröderna. Vidare avsåg Birgitta att tillräckligt dotera båda klostren för klosterfolkets uppehälle samt för bestridandet av övriga utgifter. Birgitta hade även för avsikt att utfärda bestämmelser och statuter rörande detta, och det var hennes mening att klostren skulle tillhöra augustinorden. På Birgittas begäran gav utfärdarens företrädare (Urban V) i uppdrag åt ärkebiskopen (i Uppsala) samt biskoparna i Strängnäs och Växjö att ge tillstånd åt Birgitta att fullborda det påbörjade nunneklostret samt att grunda och bygga brödraklostret med kyrkor, klocktorn, klockor, kyrkogårdar och andra nödvändiga ekonomibyggnader. Vid detta första tillfälle skulle ärkebiskopen och nämnda biskopar utvälja och insätta som ledare en lämplig abbedissa som skulle lära upp de första nunnorna eller systrarna. Till abbedissa skulle utses en person som var lämplig i fråga om kunskaper,andel och ålder och som levt ett mönstergillt liv i en annan orden med samma eller strängare regelobservans. Dessa saker, som alltså omtalas i brevet utfärdat av påvens företrädare, har enligt uppgift ännu inte blivit förverkligade. Nyligen har det påtalats för påven i en framställning på uppdrag av Birgittas dotter Katarina av Ulvåsa, att biskopen i Växjö befinner sig långt från klostret och därför inte kan utföra det som stadgas i ovannämnda brev. Vidare omtalades att Katarina, som har för avsikt att fullborda sin moders löften, och flera andra kvinnor, vilka donerat sina egendomar till förmån för klostrets fullbordande och vilka lever under augustinregeln i nunneklostret, önskar att någon av dem som lever i klostret enligt regeln utan att ha avlagt löfte och som är lämplig i fråga om liv,andel och kunskaper, ska utses till klostrets abbedissa vid detta första tillfälle, efter att ha avlagt ordenslöfte. Påven uppdrar nu därför åt biskopen i Linköping, som utses i Växjöbiskopens ställe, samt åt ärkebiskopen (i Uppsala) och biskopen i Strängnäs, att fullborda det som står i nämnda brev, med tillägget att de ska motta ordenslöfte från de systrar och bröder som befinner sig i klostret vid tiden för mottagandet av detta brev. Därefter ska mottagandet av ordenslöften från bröderna för evigt tillhöra priorn och mottagandet av systrarnas ordenslöften ska för evigt tillhöra abbedissan. Vid detta första tillfälle ska brev-mottagarna som abbedissa insätta den av systrarna som är mest lämplig att styra och leda (nunne)klostret, och som prior ska de insätta den av bröderna som är mest fullvärdig och lämplig att styra och leda (brödra)klostret. Detta ska dock ske med samtycke av klostrens manliga och kvinnliga grundare eller majoriteten av dem. I fortsättningen ska emellertid abbedissan väljas av nunnorna och priorn ska väljas av bröderna, och såväl abbedissan som priorn ska invigas av stiftsbiskopen. De kvinnor som hädanefter mottas i klostret ska mottas av abbedissan och (systra)konventet, medan mottagandet av bröderna ska höra till priorns ansvar.

Avskrifter: [A] i Liber privilegiorum monasterii Vadstenensis, hs A 19, fol. 60v–61r, Sv. Riksarkivet; [B] Reg. Aven. 201, fol. 129r–v, Vatikanarkivet; [C] i hs C 46, fol. 31r–v, Uppsala universitetsbibliotek; [D] i hs C 74, fol. 7r–8v, Uppsala universitetsbibliotek.

SDHK nr 11098.

Faksimil: Corpus codicum Suecicorum medii aevi, vol. XI, ed. E. Nygren (1950), s. 124–125 (efter A).

Regest: Celsus Bullarium (1782), s. 137 nr 26.

Om bullan se T. Höjer, Studier i Vadstena klostrets och birgittinordens historia (1905), s. 80–89; T. Nyberg, Birgittinische Klostergründungen des Mittelalters (1965), s. 47 f.

Jämför Urban V:s bulla angående Birgittas konstitutioner 1370 5/8 (regest i DS nr 8167, utgåva av S. Eklund, Sancta Birgitta: Opera minora I. Regula Salvatoris, 1975, s. 219–228) samt Urban VI:s bulla 1380 21/2 (SDHK nr 11635) med bekräftelse av föreliggande bulla. Se även Nyberg, a.a., s. 43 f.

^aGregorius episcopus seruus seruorum Dei^a venerabilibus fratribus archiepiscopo Vpsalensi et Strengensensib^b ac Lyncopensisc^c episcopis salutem^d et apostolicam benedictionem.^d Dudum pro parte quondam Birgitte relicte quondam Vlphonis de Vlphasom^e militis, vidue Lyncopensisc^f dyocesis, felicitis recordacionis Urbano pape quinto^g predecessori nostro exposito^h, quod ipsa quoddam monasterium in honorem et sub uocabulo beate Marie virginis in opido Watzstenomⁱ dicte dyocesis tunc inceptum opere sumptuoso pro sexaginta moniali-

bus seu sororibus, illarum abbatissa in huiusmodi sexagenario numero computata, ad consummationis et perfectionis finem deducere cupiebat, et aliud monasterium ab eodem alio monasterio separatim pro decem et septem fratribus, ipsorum priore^l in eis computato, ac pro octo conuersis, qui dictis fratribus haberent deseruire, fundare atque construere necnon pro personarum in eisdem monasterijs pro tempore degencium sustentacione congrua et aliorum incumbencium eis onerum supportacione sufficientem dotem assignare · et certas^j ordinationes ac statuta super hoc facere · necnon ipsa monasteria ordinis sancti Augustini esse intendebat. Jdem predecessor^k ad ipsius Birgitte supplicacionis^l instanciam uobis, fratres archiepiscopo et episcopo Strengenensis^m, ac venerabili fratri nostro episcopo Vexionensiⁿ per suas dedit litteras in mandatis, vt eidem Birgitte monialium iam^o, vt prefertur, inceptum^p perficiendi, fratrum^q vero monasteria predicta fundandi et construendi cum ecclesijs, campanilibus · campanis · cimiterijs et alijs necessarijs officinis plenam et liberam auctoritate apostolica licenciam elargiremini · et^r ea vice ad^s instruccionem et informacionem huiusmodi primarum monialium seu sororum abbatissam ydoneam · sciencia, moribus et etate · ac exemplaris vite de alio ordine paris vel arcioris obseruancie dictum alium ordinem expresse professam eligeretis et assumeretis ac perficeretis, prout in eisdem litteris, ad quarum exequcionem, vt asseritur, nullatenus est^t processum, plenius continetur. Cum itaque, sicut peticio pro parte dilecte in *Christo* filie Katerine^u de Vlphasom^v ipsius Birgitte nate nobis nuper exhibita continebat, jdem episcopus Vexionensis^x a prefato monasterio multum distet^y / et propterea ad ex[e]qucionem^z litterarum ipsarum commode vacare non possit dictaque Katerina^{aa}, · que vota matris sue huiusmodj perficere intendit, et multe alie mulieres, que de bonis suis ad perfectionem dicti monasterij manus porrexerunt adiutrices et in ipso monialium monasterio sub regula beati^{ab} Augustini viuunt, Altissimo famulantur, cupiant aliquam ex eis, que in dicto monasterio regulariter sine professione viuunt, vita, moribus et sciencia commendandam, postquam ordinem ipsum expresse professa fuerit, in abbatissam ipsius monasterij monialium hac primaria^{ac} vice prefici, nos ipsius Katerine^{ad} in hac parte supplicacionibus inclinaty te, frater episcopo Lyncopensis^{ae}, loco dicti Vexionensis^{af} episcopi super exequcione premissorum auctoritate apostolica subrogamus^{ag} / teque vobis fratribus, archiepiscopo et episcopo Strengenensis^{ah}, in huiusmodj exequcione negocij adiungimus vobisque^{ai} auctoritate predicta committimus et mandamus, quatenus vos vel duo aut vnus vestrum ad omnimodam et plenariam exequcionem litterarum ipsarum, iuxta tamen ipsarum continenciam et tenorem, procedatis, hoc tamen adiecto, quod ab eisdem sororibus et fratribus, qui^{aj} tempore recepcionis presencium ibidem exstiterunt, professionem expressam ipsius ordinis recipiatis, aliorum vero fratrum ad priorem et sorores dictorum monasteriorum, qui erunt inantea, professionum recepcio ad abbatissam, qui erunt pro tempore, debeat perpetuo pertinere. Quibus receptis · illam ex dictis sororibus, que magis sufficiens et ydonea ad ipsius beate Marie in abbatissam eius · jllum vero ex fratribus antedictis, qui eciam magis sufficiens et ydoneus ad ipsius alterius monasteri[j]^{ak} gubernacionem et regimen extiterit, in priorem eiusdem alterius monasterij hac vice primaria, de consensu tamen fundatorum seu fundatricum ipsorum monasteriorum^{al} aut maioris partis ipsorum, preficiatis. Relique vero future abbatisse per moniales / et priores dictorum monasteriorum,^{al} qui fuerunt pro tempore, per fratres predictos extunc inantea eligantur et per loci ordinarium confirmentur. Jlle vero, que^{am} in posterum recipientur in monasterio predicto, recipiantur per abbatissas et conuentum, qui erunt pro tempore. Recepcio vero fratrum pertineat ad priores, qui pro tempore erunt. Datum Anagnie kalendas Octobris, an^{an}-pontificatus nostri^{an} anno septimo.

Rubrik i A: Bulla Gregorij xj · super negocio institutionis et commissionis, in qua continetur, quod fratres per se eligant suos priores et sorores^{ao} abbatissam et per loci ordinarium confirmentur.